

GLOBALIZACE U KONCE S DECHEM

VÝZVY A PŘÍLEŽITOSTI
PRO ČESKO, EVROPU A SVĚT

Mojmír Hampl

 GRADA

GLOBALIZACE U KONCE S DECHEM

VÝZVY A PŘÍLEŽITOSTI
PRO ČESKO, EVROPU A SVĚT

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou **bez souhlasu nositele práv zakázány**.

Mojmír Hampl

Globalizace u konce s dechem

Výzvy a příležitosti pro Česko, Evropu a svět

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401
www.grada.cz
jako svou 9946. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Marie Zelinová
Grafická úprava a sazba Jan Šístek
Návrh a zpracování obálky Vojtěch Wagner
Počet stran 112
První vydání, Praha 2025
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2025

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-7832-2 (ePub)
ISBN 978-80-271-7831-5 (pdf)
ISBN 978-80-271-5632-0 (print)

Obsah

O autorovi	9
Prolog	11
Část I Globální Amerika a svět	15
1. Co přijde po časech globalizace?	17
Nechceme být stejní!	18
Jak dál, Západe?	21
2. Kdy bude ekonomie opět dějnotvornou vědou?	23
Od globalizace plnou parou k etatismu	25
Kde jsou teď všichni ekonomové?	26
3. Jak Trump boural Obamovo dědictví	29
Ovládat a řídit	31
Začátek procitání	33
4. Spojené státy jako zhrzená a zrazená velmoc?	35
My jsme to ale vážně mysleli dobře!	36
Soft power, hard power a jeden světový čteník	38
Když chybí konkurence	40
Část II Česko v globální EUROPĚ	43
5. Naše hezká česká debata o EU	45
6. Euromilci 2.0	51
Euro a krizová poučení	52
Euromilci a hasiči	54

7. Bulhaři dali tvrdou ránu stoupencům eura v Česku	57
8. Přijmout, či nepřijmout euro? Toť otázka	61
Každá země má svůj příběh	61
Od pevného kurzu... k jakémukoli jinému	63
Lekce z měnového vývoje	66
9. Jak jedna pandemie proměnila přístup druhy konzervativní země k vlastním veřejným financím	69
Trochu jiné Česko	70
Nová postcovidová realita	72

Část III Dilemata a výzvy postglobální Evropské unie

10. Inflace a nezodpovědné vlády – spojené nádoby	79
Když pravidla nefungují	80
Dlouhé období jako součet krátkých	81
Zbraně, nebo máslo? Obojí	82
11. Staré víno v nových lahvích	85
Čím složitější pravidla, tím méně dodržování	86
Jak dál?	88
12. Proč se to zase pokazilo?	91
13. Zabavit, či nezabavit? Toť otázka	95
14. Bude to Dra(g)hý	101
Unie v rozbouraných časech	102
Zadavatel a odvážné nápady	103
Bída posla a zhotovitele	106

Literatura

111

**PODĚKOVÁNÍ: ZA TECHNICKOU A DATOVOU POMOC PŘI ZPRACOVÁNÍ
TEXTU VDĚČÍM ONDŘEJI ŠÍMOVI. ZA MNOHÉ INSPIRATIVNÍ DISKUSE
PŘI TVORBĚ JEDNOTLIVÝCH KAPITOL DĚKUJI DANU BÁRTOVI.**

O autorovi

Mojmír Hampl (1975) je český ekonom, bankéř a publicista, který vystudoval obor Národní hospodářství na Vysoké škole ekonomické v Praze, kde získal i doktorát. Jako Chevening Scholar absolvoval postgraduální studium ekonomie na University of Surrey ve Velké Británii. V roce 1998 nastoupil do České národní banky (ČNB) jako analytik. Následně působil jako ekonom v České spořitelně a později jako člen představenstva České konsolidační agentury. V roce 2006 se do ČNB vrátil a byl jmenován do její bankovní rady. Mezi lety 2008 a 2018 zastával funkci viceguvernéra ČNB a byl doposud nejdéle sloužící osobou na tomto postu v jejích novodobých dějinách. Po skončení mandátu v ČNB působil jako ředitel pro finanční služby ve společnosti KPMG. V roce 2021 byl Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR zvolen členem, v červenci 2022 pak předsedou Národní rozpočtové rady. Publikoval řadu odborných a populárních článků a dvě knihy. Dlouhodobě spolupracoval s London School of Economics ve Velké Británii a řadou domácích akademických institucí.

Prolog

Když toto své slavné dílo v roce 1992 publikoval, nejspíš nepočítal ani s jedním. Nemohl počítat. Ani s tím, že bude v prvních letech po jeho vydání nejprve celosvětově obdivován a adorován jako apoštol nové doby, jako prorok, který správně rozpoznal, že po vítězství Spojených států amerických a západního světa jako celku ve studené válce dojde k dominanci západních pravidel hry: tedy ke zřetelné tendenci celého zbytku světa přijímat za své principy *demokracie, otevřené společnosti a tržního hospodářství*. A že tato náklonnost světa ke svobodě bude dle této predikce tak silná, že bude nevratná. To byl jím avizovaný *konec dějin*. Dle něj stav světa, kdy již takřkajíc víme, která sada pravidel je zřetelně lepší, kvalitnější, a tudíž jaksi nadřazená pravidlům jiným, a kdy se tedy lze rozumně domnívat, že právě tento balíček pravidel bude odteď planetárně dominovat. A bude se šířit dál a dál, rozlévat se jako voda všude tam, kde mu nebude postavena opravdu silná hráz.

Ale nemohl dost dobře počítat ani s tím, že za dalších několik let bude naopak kritizován, opovrhován a někdy i karikován za to, že jeho předzvěst nevyšla a že dějiny se zas a znovu restartují neřízeně, bez ohledu na to, co píše intelektuálové a kážou politici. Že západní svět a jeho pravidla nedobyla svět imperiálním způsobem, jak on předvídal, a už vůbec ne nezvratně.

Kdo? Inu, světoznámý politolog, filozof a myslitel Francis Fukuyama, který svým shora avizovaným zásadním dílem *The End of History and the Last Man*¹ vlastně v intelektuálním smyslu slova sepsal předeheru ke třiceti letům globalizace. Ke třem dekadám po pádu železné opony, které poma-

¹ V češtině vyšlo jako *Konec dějin a poslední člověk* v roce 2002 v nakladatelství Rybka Publishers, dále v této knize ovšem odkazujeme na anglický originál z roku 1992.

lu, ale jistě končí. Ke *zlatým létům*, která byla charakterizována otevíráním světových trhů, silící globální výměnou zboží a služeb, volným prouděním kapitálu a také svobodnějším pohybem lidí a myšlenek. Doslova miliardy obyvatel zažily bohatnutí a růst životní úrovně, jaké zřejmě nemají srovnání v zaznamenaných dějinách světa. Česká republika je jednou ze zemí, které na této vlně netušeně rychle se šířící dělby práce postavily svůj model rostoucí prosperity po sametové revoluci roku 1989.

A tak jako byl sarajevský atentát na Františka Ferdinanda d'Este, arcivévodu a následníka rakousko-uherského trůnu, v roce 1914 předzvěstí války a konce tehdejší abnormální prosperity Evropy, byl Fukuyamův spis *ouverture* k časům, na které možná budeme ještě s nostalgií vzpomínat jako na jedny z nejlepších v popsané historii planety i naší země.

Sám Fukuyama vícekrát vysvětloval, že jak první, zbožšťující fáze přijetí jeho díla, tak i ta druhá, karikující, byly v součtu jen nepřesnými a značně zploštělými interpretacemi jeho hlubších myšlenek. V tom mu jistě přitakají ti, kteří jeho sofistickovaný a v mnohém přelomový text skutečně četli a nespolehli se jen na převyprávění z druhé ruky. Debatu o rozdílu mezi obsahem díla a jeho výkladem s ním koneckonců v Praze před několika lety vedl i autor tohoto textu a v mnohém mu dal za pravdu.

Na druhou stranu si i on jako mimořádně bystrý a sečtělý myslitel byl a je dobře vědom toho, že žádný tvůrce nemá nikdy v ruce dokonale a napořád interpretaci svých myšlenek. Dílo – vypuštěno do světa – má svůj vlastní život a své vlastní osudy, které i autora často překvapují. A když v nějakém díle velká část diváků či čtenářů něco vidí či cítí anebo si do něj cosi promítá, je to prostě vlastnost toho díla samotného, bez ohledu na původní úmysly jeho autora.

Přesně z toho důvodu je také jeho kniha, k níž se ještě vrátíme, dobrým odrazovým můstkem pro tento soubor textů o globalizaci. Prostě se pro tyto účely všestranně hodí. Obsahem, dosahem i okamžikem vzniku. Snad by to sám Fukuyama nebral jako nepatřičné zneužití obsahu své knihy.

Jednotící linií tohoto sborníku textů, které v různě upravených podobách vycházely v posledních letech buď v *Týdeníku Echo*, nebo ve výrazně pozměněně podobě v lichtenštejnském think-tanku GIS, je právě *osud globalizace*. Obě tyto publikační platformy se totiž globálním ekonomickým a politickým otázkám věnují systematicky, detailně, s nadhledem a také s vervou, která je o to cennější, že vychází od platforem domestikovaných nikoli ve velkých, ale v menších zemích světa. Ale díky tomu, že autoři na zmíněných

Autor textu (vpravo) v diskusi s F. Fukuyamou (vlevo) v Praze v roce 2021

Zdroj: archiv autora

místech, ať už v Praze, ve Vaduzu, nebo v Schaanu, jsou si významu, síly a důsledků globalizace pro svět i pro jejich lokální prostředí dobře vědomi, je zapálení pro toto téma o to autentičtější.

Proud textu je organizován tak, že začíná částí zaměřenou na klíčovou globální roli Spojených států amerických v posledních třech dekadách vývoje světa, věnuje se tedy otázkám spíše celosvětovým, týkajícím se největších planetárních ekonomických a politických bloků. Následuje prostřední, druhá část, kde jsou sumarizovány úvahy o integraci české ekonomiky do ekonomiky evropské, tedy do bloku, který hrál a hraje v globalizaci světa též nezastupitelnou roli. Speciální pozornost je pak věnována integraci měnové, která však nepochybně není – jak vrcholná éra globalizace ukazuje – ničím zásadním pro globalizační procesy samotné. Závěrečná část se pak soustřeďuje na roli celé Evropské unie ve světě, na sadu jejích klíčových makroekonomických problémů a též na otázku, jak by měl projekt integrace čelit výzvám vyplývajícím z faktu, že nejlepší doba globální spolupráce je nejspíše věcí minulosti a svět se bude postupně buď pomalu, nebo i rychle

uzavírat do bloků, mezi nimiž bude častěji panovat spíše řevnivost, strategické soupeření a přetlačování než dosavadní pragmatická obchodní výměna, či dokonce otevřenost a spolupráce. Každá část je zakončena stručným bodovým sumářem hlavních závěrů.

Protože je sborník psán z pozice obyvatele starého kontinentu, je sumář poslední, tedy „evropské“ části textu též závěrem a vyústěním celé knihy.

Autor celého textu se ani v nejmenším netají tím, že éru globální a globalizační po zhroucení komunistického bloku považuje za mimořádně cennou, pozitivní a zároveň velmi nesamozřejmou část dějin lidstva. I proto je z knihy cítit jistá nostalgické po časech, které po malých, často neznatelných krůčcích odcházejí a nejspíš se hned tak nevrátí. O to horší, že žádná srovnatelně sympatická alternativa mizejících vrcholných časů globalizace není na stole, a o to smutnější, že hledání alternativ a nových světů ještě nezačalo být ani součástí hlavního proudu politického myšlení, minimálně v Evropě.

Odpovědím ale musí předcházet otázky. Tento útlý sborník tedy budiž sadou vstupních otázek do diskuse o světě, Evropě a Česku v okamžiku, kdy zvoní budík a my se probouzíme v časech postglobálních.